

VERS. 22. — ET VENIT QUIDAM, PRO, et ecce venit unus, de archisynagogis.

VERS. 23. — FILIA MEA IN EXTREMIS EST. Quod apud Math. dicitur modo moriebatur, hic dicitur, in extremis est. VENI, IMPONE MANUM TUAM, PRO, MANUS. Pluraliter, et superflui tuam. ET VIVAT, PRO, VIVET. Affirmat enim archisynagogus, quod si Jesus impuserit filiole sua manus, sequetur vita; hoc est, quod non morietur quamvis sit in extremis.

VERS. 29. — ET SENSIT CORPORE QUA SANATA ESSET A PLAGA, à flagello. Exgritudinem enim appellat flagulum Dei.

VERE. 50. — DE ILLO, PRO, de se. Intellige virtutem de JESU exire non migratione, sed effectu. QVIS TEGIT VESTIMENTA MEA? Non corpore, sed fide. De quo tactu si intellexissent discipuli, non admirari fuissent verba Iesu.

VERS. 52. — ET CIRCUMSPICERET VIDERE, pro, ut videret eam quia hoc fecerat. Volebat Jesus manifestari miraculum factum non solum ob divinam gloriam ex illo miraculo, sed ad utilitatem fideli in archisynagogo. Sciebat enim ipse afflitos statim nuntios mortis pueri: et aportare augeri fidem archisynagogi ad credendum quod etiam mortuum filium posset suscitat.

VERS. 55. — DIXIT EI OMNEM VERITATEM, pro, omnes causam suam.

VERS. 54. — FILIA, FIDES TUA TE SALVAM FECIT. Manifestat Jesus fidem mulieris meruisse salutem, ut augeatur fides Iairi presentis. — VERS. 55. — ABHOC EX LOQUENTE, VENIUNT NUNTII AD ARCHISYNAGOGUM. In Graeco non habetur dictio *nuntii*; nee habetur, ab archisynagogum, sed, ab archisynago-

VERS. 22. — ET VENIT QUIDAM, id est, et *venit unus*. Sed utinam interpres Hebraicam id est, ut hinc maturavit, itidem mutasset ubique; tantum abest ut reprehendam. Et *Iairus* penitula acuta pronuntiandum est Latinis, ob diphthongum *izœu*.

VERS. 25. — QUONIAM FILIA. Nec in Graecis est *zœ*, quod tamest erat omittendum, si fuisse. Hie addidit de sua *quoniam*. FILIA illa, id est, *filia*. Est enim Graecis diminutivum. In *extremis* est; ad verbum sonat, *extreme* perseruit. Perinde valeat si dicas, *pessime affecta* est, sive in summo vita discriminata est. UT SALVAT ET VIVAT, id est, *salva fiat*, et *vivet*, ut verbum posterius sit futuri temporis. Alioquin quid aliud est agrotina servari, quam vivere? Nam sensus est: Impone illi manus, ut servetur; quod si non gravabat facere, futurum est ut vivat. Nam fieri potest ut imponat aliquis manus agroti, ad hoc ut sanetur, et tamen moriatur agrotus. Quanquam hoc vitio interpres non accidit, sed librariorum. Ut opinor, tribuant huic archisynagogum fidem imperficiam. Non credebat excitari posse mortuum; agrotam sanari posse credebat, si modis dignaretur illi Dominus impone manus. Ad hunc intellectum facit annotatio mea.

VERS. 29. — ET SENSIT CORPORE, cognovit corpore, quod interpres non incepit vertit *sensit*. Nam sensus est illam hoc cognovisse ex ipso sensu corporis, quod iam carie cognovit et fluxu. QUA SANATA ESSET A PLAGA, id est, flagello, quemadmodum superius indicatum est. Et quia vertendum erat in *quod*.

VERS. 50. — COGNOSCENS VIRTUTEM QUE EXIERAT. Queso, quod hoc sermonis dedecus? Num qua virtus

gogo. Significatur domesticos venisse à domo archisynagogi; hos enim desiderio dicendo quod veniunt ab archisynagogo; hoc est, domestici à domo archisynagogi, procul dubio ad ipsum Iairum archisynagogum. DIGENTES, scilicet, archisynagogi: *Quia filia tua mortua est; quid ultra vexas magistrum?* Non credebat isti Jesus posse suscitare mortuam; et propriea vanam dicebant esse sollicitationem Jesu ad veniendum dominum.

VERS. 56. — JESUS AUTEM, deest, statim, AIT ARCHISYNAGOGO: NOLI TIMERE. Hinc apparet Iairum in periculo fuisse dimidi jacturam filiae esse irreparabilem. TANTUMMO CREDE. Nihil aliud à te exigitur nisi tu siue credidisti me posse sanare filiam tuam in extremis constitutam; ita credas me posse tibi illam quamvis mortuam restituere vivam ac sanam.

VERS. 57. — ET NON ADMISIT, pro permisi, quemquam se sequi, nisi PETRUM ET JACOBUM ET JOANSEM FRATREM IACOB. Intellige hec de sequela ad ingressum dominum Iairi; reliquit enim turbam et discipulos reliquos cùm esset prope seu juncta domum.

VERS. 58. — ET VENIUNT, pro, venit, scilicet Jesus, IN DOMUM ARCHISYNAGOGI, ex VIDET, pro, videt. Quid TURBAMINI, pro, tumultum, et PLORES? PUELLA NON EST MORTUA, SED TUMULTUOSA. Sciebat Jesus illam esse mortuam, nec tamen falsum dixit, intendens non esse mortuam sibi, sed dormire sibi Deo: cui tam facile erat suscitare illam à morte quam difficile fuisse homini excitare illam à somno. — VERS. 40. — ET IRRIDEBANT EUM. Deest, scientes quid esset mortua. Et scriptis hoc evangelista ad firmandum testimonionem vera mortis, et consequenter vera resuscitationis subsequente. IPSE VERO EJECTUS OMNIBUS. Noluit coram

erat illi incognita? Proinde participium vertendum in verbum infinitum: *Jesus autem ut agnoverit, sive sensit in scipo, virtutem prodice ex se.* Nec enim hoc loco ferendum erat de illa pro se ex se.

VERS. 55. — OMNEM VERITATEM, id est, coram omnibus omni causam suam, ethiam illud, coram omnibus, non reperi scriptum in omnibus Graecorum exemplaribus. Et in nonnullis pro *zœzœ* scriptum erat *zœzœ*. Quid nos sequi matimus, vel ut hoc, quid cum Latinis exemplaribus concordaret. Porro Lucas causam habet.

VERS. 55. — VENIUNT NUNTII. Nuntii addiderunt nescio qui, quanquam non male. Certè non erat in codicibus Donatianis, atque item in Constantiensi. Sic Vulg. PUELLA, TIBI DICO, *Tibi* dico de suo adiecti, sive iuri evangelista, sive alius quispiam, qui significaverit redirebet, et sensum vocantis, et auctoritatem imperantes; ut testatur et Hieronymus ad Pamphilium, in libella, cui titulus: *De optimo genere interpretandi*. Hebreas voces Marcus ipse, qui contra controversias Graeci scriptis Evangelium, nobis interpretatur: *Puella, surge. Divus Hieronymus in libro*.

CAPUT VI.

turbà hoc miraculum facere, qui tamen alios publicè suscitavit; ad instruendum utrumque; quandoque oportere servari pro loco et tempore. Et qui secum erant, scilicet Petrum, Jacobum et Joannem. INGRIDIUNTUR, Vulg., ingreditur.

VERS. 41. — AIT ILLI: TABITHA.. Græci scribunt *Talitha cumi*; sic Vulg. Quid est interpretatum, PUELLA (THI DICO), SURGE. Nota hic duo. Alterum est quod ille duas dictiones, *tibi* dico, non significatur verbis *Jesu talitha cumi*, sed interposita sunt ab evangelista vel ad majorem expressionem auctoritatis verbis Iesu, quod siue suscitavat eam, vel (quod magis crediderim) accentus, articulus seu modus profundi ad Christo, expressus est ab evangelista per has dictiones, *tibi* dico. Alterum est quod imperativum surge, significatur per dictionem Hebraicam cumi, puella autem, vel non significatur per dictionem *talitha* directè, sed tanquam genus, si Talitha nomen erat proprium illius pueri; quia enim significavit tunc individuum pueri, idèo evangelista inter-

VERS. 58. — ET VIDIT. Græci et Vulg., et videt, presentis temporis. Et EULALIUS, εὐλαλεῖ, quod in Psalmis veritatem jubilare. Nam ζειτητα is est γιτα, vox illa non multum dissimilans. Quanquam Vulg ex auctoritate Varrius ostendit *tubilatum* esse clamorem rusticorum, ut *quiritatus* urbanorum. Cerèb̄ ὥραστους, homiliā prima aduersus Judaeos, ζειτητα δι- cit pastores clamore deterentes lupum ab ovili.

Vers. 59. — QUID TURBAMINI. Τι ζειτητα, id est: *Quid tumultum?* ab eadem voce, quam modo verterat tumultum, ζειτητα.

Vers. 40. — ET DERIBERET EUM. Vulg.: Irridabant. Graci nonnulli addunt: scientes quid esset mortua, cum sciens etiam esset mortuam. Verum id suspicor hinc adscriptum ex Matthaeo.

Vers. 41. — TABITHA CUMI. Tabitha suffragantibus Graci, non Tabitha, suffragantibus Gracie: lectio vetustissimus codicibus Donatianis, atque item Constantiensi. Sic Vulg. PUELLA, TIBI DICO, *Tibi* dico de suo adiecti, sive iuri evangelista, sive alius quispiam, qui significaverit redirebet, et sensum vocantis, et auctoritatem imperantes; ut testatur et Hieronymus ad Pamphilium, in libella, cui titulus: *De optimo genere interpretandi*. Hebreas voces Marcus ipse, qui contra controversias Graeci scriptis Evangelium, nobis interpretatur: *Puella, surge. Divus Hieronymus in libro*. Et fieri potest ut vox sit utrisque communis.

CHAPITRE VI.

1. Et egressus est, abiit in patriam suam; et sequebatur eum discipuli sui.

2. Et facto sabbato, cepit in synagoga docere; et multi audientes admirabantur in doctrinā ejus, dicens: Unde hinc homo omnia? et quia est sapientia que data est illi, et virtutes tales, quia per manus ejus efficiuntur?

3. Nonne hic est faber, filius Marie, frater Jacobi, et Joseph, et Jude, et Simonis? nonne et sorores ejus hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo.

4. Et dicebat illis Jesus: Quia non est propheta sine honore nisi in patria sua, et in domo sua, et in cognatione sua.

5. Et non poterat illi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos, impositis manibus, curavit.

6. Et mirabatur propter incredulitatem eorum; et circulat castella in circuitu dicens.

pres dixit, *puella, surge*. Vel Chaldaic dictione ab Hebreis usurpatā, talitha, puella significatur; major enim est auctoritas evangeliste interpretans *talitham* pueram quam quorundamcumque, alter sentiem.

Vers. 42. — ET CONFESTIM SURREXIT PUELLA ET AMBALAVAT, ut intelligas non solum vivam, sed sanam.

Vers. 43. — ET PRECEPIT ILLIS VEREMENTER, affectu humilitatis et vitande humanae gloriae, ut NEM in scientiis differentiam temporum: miraculum mulieris curate à fluxu sanguinis latens, voluit manifestari, quia tempus urgebat ad augendam fidem archisynagogi: hoc autem miraculum vult latere, quia non innominabat necessitas tunc manifestandi. Utroque autem opere docui discipulos ut pro loco et tempore quandoque manifestarent mira quae facturi erant, et quandoque procurarent, manere occulta. Et DIXIT DARIILLI MANDUCARE. Ad cumulum testimoniorum vera resurrectionis: ut obstupescentes parentes et discipuli comprebarint non esse phantasma id quod videbant. Hac miracula copiosius narrata sunt apud Mattheum.

bello, quo colligit voces Hebraicas Evangeliorum, adnotem hunc sermonem, *Talitha cumi* (sic enim illuc scribunt, corrigit, ut arbitror) Syrum esse, non Hebreum. Τι ζειτητα syllabic pueril significatur. At idem in libro, de optime Genere interpretandi, fatetur Hebreum esse: *Argutiar, inquit, evangelista mendaci, quare addiderit, tibi dico, cum in Hebreo tantum sit; Puella, surge; nisi forte quod Chaldaicum aut Syriacum sit, id Hebreum dici possit, non contra, quod Chaldaicum aut Syriorum sermo nihil aliud sit quam quā Hebreus, non eodem modo depravatus, exceptis paucis vocibus, quas, ut fit, aliunde sibi adsciverunt. Nisi probabilis videatur Hebreos, postea quā in Syriam demigravit, illius gentis linguan deditisse, atque eā linguis libros sacros, qui intercederant, per Esdram fuisse restitutos. Porro sermonem vulgarē muniquerū diutius cumdum esse, vel in quāvis hujus etatis linguis perspicuum esse potest. Tanta est rerum humanarum voluntatis. Neque vero mihi dissimile veri est, Christianū populari sermone usum, qui tum promiscue multitudini erat in usu; præseriū cùm apud populum vera faceret. Qui profluitur hoc litterarum genus, sicut *Talitha*, quamadmodum magno consenserit legimus in Graecis codicibus, Chaldaicis sonare *puellam*. Et fieri potest ut vox sit utrisque communis.*

CHAPITRE VI.

1. Jésus étoit sorti de ce lieu vint en son pays, et ses disciples le suivirent.

2. Quant le jour du sabbat fut venu, il commença d'enseigner dans la synagogue; et plusieurs de ceux qui l'écoutaient, surpris de sa doctrine, disaient: D'où lui viennent toutes ces choses? quelle est cette sagesse qui lui a été donnée? et comment se fait-il de telles merveilles par ses mains?

3. N'est-ce pas là ce charpentier, fils de Marie, frère de Jacques, de Joseph, de Jude et de Simon? ses sœurs aussi ne sont-elles pas ici parmi nous? Et ils se scandalisaient à son sujet.

4. Mais Jésus leur dit: Un prophète n'est sans honneur que dans son pays, dans sa maison, et parmi ses parents.

5. Et il ne put faire là aucun miracle, sinon qu'il guérit un petit nombre de malades en leur imposant les mains.

6. Et il s'étonnait de leur incrédulité. Il parcourut cependant les villages d'alentour, et il y enseignait.

7. Et vocavit duodecim, et coepit eos mittere binos, et dabant illis potestatem spirituum immundorum:

8. Et praecepit eis : Ne quid tollerent in via, nisi virginem tantum; non peram, non panem, neque in zona es :

9. Sed calceatos sandaliis, et ne induerentur duabus tunicis.

10. Et dicebat eis : Quocumque introieritis in domum, illie manete donec excelsus inde.

11. Et quicunque non receperint vos, nec audiunt vos, exēentes inde, excutite pulvrem de pedibus vestris, in testimonium illis.

12. Et exētes prædicabat, ut poenitentiam ageret;

13. Et daemonia multa ejiciebant, et ungebant oleo multos agros, et sanabant.

14. Et audivit rex Herodes (manifestum enim factum est nomen ejus), et dicebat : Quia Joannes Baptista resurrexit à mortuis, et propterea virtutes operantur in illo.

15. Alii autem dicebant : Quia Elias est. Alii vero dicebant : Quia propheta est, quasi unus ex prophetis.

16. Quo auditio, et Herodes at : Quem ego decollavi Joannem, hic à mortuis resurrexit.

17. Ipse enim Herodes misit, ac tenuit Joannem, et vinxit eum in carcere, proper Herodiadum uxori Philipum fratri sui, quia duxerat eum.

18. Dicebat enim Joannes Herodi : Non licet tibi habere uxorem fratri tui.

19. Herodias autem insidiabatur illi, et volebat occidere eum, nec poterat.

20. Herodus enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum et sanctum; et custodiebat eum, et audito eo multa faciebat, et libenter cum audiebat.

21. Et cūm diēs opportūnus accidisset, Herodus natūlā sui coenam fecit principib⁹, et tribunis, et primi Galilæa.

22. Cūmque introisset filia ipsius Herodiadis, et saltasset, et placuisse Herodi, simulque recombinabatur rex ait pueris : Pete à me quod vis, et dabo tibi.

23. Et juravīt illi : Quia quidquid petieris dabo tibi, licet diuidim regni mei.

24. Quia cūm exīset, dixit matrī sue : Quid petam? At illi dixit : Caput Joannis Baptiste.

25. Cūmque introisset statim cum festinatione ad regem, petivit dicens : Volo ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptiste.

26. Et contristatus est rex propter iurisjurandum, et propter simili discubitationes, noluit eam contristare.

27. Sed miss⁹ spiculatore, praecepit affiri caput ejus in disco. Et decollavit eum in carcere.

28. Et attulit caput ejus in disco, et dedit illud pueris, et pueri dedit matrī sue.

29. Quo auditio, discipuli ejus venerunt, et tulerunt corpus ejus, et posuerunt illud in monumēto.

30. Et convenientes apostoli ad Iesum, renunienterunt ei omnia quæ ergerant et docerant.

31. Et ait illis : Venite seorsum in desertum locum, et requiescite pusillum. Erant enim qui venie-

7. Or Jésus, ayant appelé les douze, commença de les envoyer deux à deux, et il leur donna puissance sur les esprits impurs.

8. Il leur commanda de ne rien porter en chemin qu'un bâton, de n'avoir ni sac, ni pain, ni argent dans leur bourse,

9. Mais d'aller avec des sandales, et de n'avoir point deux habits.

10. Il leur dit aussi : Quelque part que vous allez, étant entrés dans une maison, demeurez-y jusqu'à ce que vous sortiez de ce lieu-là.

11. Et lorsqu'il se trouvera des personnes qui ne voudront pas vous recevoir ni vous écouter, sortant de là la secouer la poussière de vos pieds, afin que ce soit un témoignage contre eux.

12. Étanti donc parisi, ils prêchaient aux peuples qu'ils fissent pénitence.

13. Ils chassaient beaucoup de démons; ils oignaient d'huile plusieurs malades, et les guérissaient.

14. Cependant le roi Hérode entendit parler de Jésus, car son nom était devenu célèbre. Et il disait : Jean-Baptiste est ressuscité, et c'est pour cela qu'il se fait tant de miracles par lui.

15. D'autres disaient : C'est Elié. D'autres : C'est un prophète égal à l'un des prophètes.

16. Ce qu'Hérode ayant entendu, il dit : Jean, à qui j'ai fait couper la tête, est ressuscité.

17. Car ce même Hérode avait envoyé saisir Jean, l'avait fait lier et mettre en prison, à cause d'Herodiade, femme de Philippe son frère, qu'il avait épousée,

18. Parce que Jean disait à Hérode : Il ne vous est pas permis d'avoir la femme de votre frère.

19. Ainsi Hérodiade lui tendait des pièges, et voulait le faire mourir; mais elle pouvait y parvenir,

20. Parce qu'Hérode, qui craignait Jean, sachant que c'était un homme juste et saint, le faisait garder, assissoi même en beaucoup de choses par son conseil, et l'écoutait volontiers.

21. Mais enfin il arriva un jour favorable, le jour de la naissance d'Hérode, auquel il fit un festin aux grands de sa cour, aux premiers officiers de ses troupes, et aux principaux de la Galilée.

22. Car la fille d'Herodiade étant entrée, et ayant dansé devant Hérode, il fut plus tellement, et à ceux qui étaient à table avec lui, qu'il lui dit : Demandez-moi ce que vous voudrez, et je vous le donnerai.

23. Et il dit avec serment : Je vous donnerai tout ce que vous me demanderez, quand ce seraït la mortification de mon royaume.

24. Elle était sortie dit à sa mère : Que demanderais-tu?

25. Sa mère lui répondit : La tête de Jean-Baptiste.

26. Et étant rentrée aussitôt en grande hâte où était le roi, elle lui fit sa demande, disant : Je veux que vous me donnez tout présentement, dans un bassin, la tête de Jean-Baptiste.

27. Le roi en fut très-attristé, néanmoins, à cause du serment qu'il avait fait, et de ceux qui étaient à table avec lui, il ne voulut pas la contrister.

28. Ainsi, ayant envoyé un de ses gardes, il commanda qu'on apportât la tête de Jean dans un bassin. Et le garde lui coupa la tête dans la prison.

29. Et il apporta la tête dans un bassin, la donna à la fille, et la fille la donna à sa mère.

30. Ce que les disciples de Jean ayant appris, ils vinrent enlever son corps, et le mirent dans un tombeau.

31. Cependant, les apôtres s'étant rassemblés auprès de Jésus, lui rendirent compte de ce qu'ils avaient fait et de ce qu'ils avaient enseigné.

32. Et il leur dit : Venez vous retirer en particulier dans quelque lieu solitaire, et vous reposez un peu-

hant et redibant multi; et nec spatium manducandi habeant.

33. Et ascendentis in navem, abiérunt in desertum locum seorsum.

34. Et exiens videt turbam multam. Jesus; et miserterus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, et copii illos docere multa.

35. Et cūm jam hora multa fieret, accesserunt discipuli ejus, dicentes : Desertus est locus hic, et jam hora præterit :

36. Dimisiti illos ut euntis in proximas villas et viros, emant sibi cibos, quos manducent.

37. Et respondens, ait illis : Date illis vos manducare. Et dixerunt ei : Euntes emamus ducentes denariis panes, et dabitibus illis manducare.

38. Et dicit eis : Quot panes habetis? ite, et videte. Et cūm cognovissent, dicunt : Quinque et duos pisces.

39. Et præcepit illis ut accumbentes facerent omnes secundum contubernia super viride fenum.

40. Et discubuerunt in partes, per centenos et quinquagenses.

41. Et acceptis quinque panibus et duobus piscibus, intus in colum benedixit, et fregit panes, et dedit discipulis suis, ut ponerent ante eos, et duos pisces divisit omnibus.

42. Et manducaverunt omnes, et saturati sunt.

43. Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim copinhos plenos, et de piscibus.

44. Erant autem qui manducaverunt quinque milia virorum.

45. Et statim coegerunt discipulos suos ascendere navim, ut præcederent cum trans fretum ad Bethsaldam, dum ipse dimitteret populum.

46. Et cūm dimisisset eos, abiit in montem orare.

47. Et cūm sero esset, erat navis in medio mari, et ipse solus in terra.

48. Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis), et circa quartam vigiliam noctis, venit ad eos ambulans supra mare, et volebat præterretere eos.

49. At illi, ut viderunt eum ambulare supra mare, putaverunt phantasma esse, et exclamaverunt.

50. Omnes enim viderunt eum, et conturbati sunt : et statim locutus est cum eis, et dixit eis : Confidite : ego sum, nullus timere.

51. Et ascendit ad illos in navem, et cessavit ventus: et plus magis intra se stupescerat.

52. Non enim intellexerunt de panibus : erat enim cor eorum obsecutum.

53. Et translati venerunt in terram Genesareth, et applicuerunt.

54. Cūmque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum.

55. Et percurrentes universam regionem illam, corporum in grabatis eos qui se malè habebant circumferre, ubi audiebant eum esse.

Car, comme il y avait beaucoup de personnes qui allaient et venaient, ils n'avaient pas seulement le temps de manger.

56. Étant donc entrés dans une barque, ils se retirerent à l'écart dans un lieu désert.

57. Mais quelques-uns les ayant vus partir, et plusieurs en ayant eu connaissance, ils y accoururent à pied de toutes les villes, et ils y arrivèrent avant eux.

58. Et Jésus sortant vit une grande multitude de peuple, et il en eut compassion, parce qu'ils étaient comme des brebis qui n'ont point de pasteur; et il commença de leur enseigner beaucoup de choses.

59. Mais le jour étant déjà fort avancé, ses disciples vinrent à lui, et lui dirent : Ce lieu-ci est désert, et il est déjà tard ;

60. Renvoyez-les, afin qu'ils s'en aillent dans les villages et dans les bourgs d'ici autour acheter de quoi manger.

61. Il leur répondit : Donnez-leur vous-mêmes à manger. Ils lui répartirent : Irons-nous donc acheter pour deux cents deniers de pain, afin de leur donner à manger ?

62. Jésus leur dit : Combien avez-vous de pains? Allez voir. Et y ayant regardé, ils lui dirent : Nous en avons cinq et deux poissons.

63. Alors il leur commanda de les faire tous asseoir par troupes sur l'herbe verte.

64. Et ils s'assirent en diverses bandes, les uns de cent, et les autres de cinquante personnes.

65. Jésus prit donc les cinq pains et les deux poisssons; et, levant les yeux au ciel, il les bénit; et, ayant rompu les pains, il les donna à ses disciples, afin qu'ils les distribuaient au peuple, et il partagea à tous les deux poisssons.

66. Tous en mangèrent et furent rassasiés.

67. Et on en remporta douze paniers pleins de morceaux qui étaient restés des pains et des poisssons.

68. Or ceux qui mangèrent étaient cinq mille hommes.

69. Il obliga aussitôt ses disciples de monter dans la barque, afin qu'ils passassent avant lui de l'autre côté du lac, vers Bethsâide, pendant qu'il renverrait le peuple.

70. Et après qu'il eut renvoyé, il s'en alla sur la montagne pour prier.

71. Le soir étant venu, la barque se trouvaua au milieu de la mer, et Jésus était seul à terre.

72. En voyant qu'ils avaient beaucoup de peine à ramer, parce que le vent leur était contraire, vers la quatrième veille de la nuit, il vint à eux, marchant sur la mer; et il voulait les devancer.

73. Mais eux, le voyant marcher sur la mer, crurent que c'était un fantôme, et jetèrent un grand cri,

74. Car ils le virent tous et en furent épouvantés. Mais aussitôt il leur parla, et leur dit : Ayez confiance : c'est moi; ne craignez point.

75. Il monta ensuite avec eux dans la barque, et le vent cessa. Et ils étaient encore beaucoup plus dans l'étonnement.

76. Car ils n'avaient pas fait de réflexions sur le miracle des pains, parce que leur cœur était aveugle.

77. Après qu'ils eurent traversé le lac, ils vinrent aborder au pays de Génésareth.

78. Et dès qu'ils furent sortis de la barque, les habitants reconnaissent Jésus;

79. Et, parcourant toute la contrée, ils commencèrent à lui apporter les malades dans des lits, partout où ils entendaient dire qu'il était.

56. Et quocumque introibat, in vicos, vel in villas, aut civitates, in plateis ponebat infirmos, et depre-
cabantur eum, ut vel fimbriam vestimente ejus tangen-
t, et quoqu tangent eum, salvi fiebant.

COMMENTARIA.

VERS. 1. — ET EGRESSUS INDE ABIT IN PATRIAM SUAM, hoc est, in Nazareth. ET SEQUEBANTUR, pro- sequantur.

VERS. 2. — ADMIRABANTUR IN DOCTRINA EIUS. In Greco nihil aliud est quam obstupescere; itaque nihil dicitur de doctrina. DIGENTES : UNDE HUC HAC OMNIA? In Greco non est omnia.

VERS. 3. — NONNE HIC EST FABER. Apud Matthaeum dicit fabri filius; apud Marcum verò faber cum articulo, scilicet, ille faber, ut intelligamus utrumque esse dictum, et quid erat faber, personae certa fabrili artis significatur per articulum. Hinc autem habemus unde satisfat curiosis querentibus, quid fer-
erit Jesus usque ad tricessimum annum. Vacabat enim exercitio fabrilis. Et hoc valde congruit testi-
monio humano quod non vacavat literis, non scientiis, non doctrina legi, ut certa cognitione seirent omnes compatrioti quod scientia ejus non erat hu-
manitas acquisita. Unde concives obstupescunt, non soli de miraculis, sed de sapientia (hoc est, de sci-
entia divinorum) que apparet in Jesu. FILIUS MARIE ET FRATER JACOB ET JOSEPH, pro, JOSE, ET IUDÆ ET SIMONIS? NONNE ET SORORES EIUS HIC NOBIS-
CUM SUNT? ET SCANDALIZABANTUR IN ILLO. Qui alii
erant testes de visu quod scientia Jesu non erat hu-
mano studio acquisita, videntes eum plenum sapien-
tie et gratiae miraculorum; unde debebant moveri
ad credendum, iride ruerunt. Verè donum Dei est cre-
dere, nec datum omnibus. Concives vident cum aliis

VERS. 3. — FABER, FILIUS MARIE. Antiqui codices aliquot habent, fabri filius et Maria, suffragantibus et Græcis. Verum in aliis erat scriptum : *Nonus hic est faber ille filius Maria?* Atque haec quoque scripturam reperimus in veteri Latinarum exemplariis, nominatis in Corsendencensi. Deinde annundatum est, Græcum articulum utroque esse appositum, εἰ τόντος ὁ Μαζίας, id est, ille faber ille filius Maria. Praesertim ex hoc loco licet colligere, nihil referre, Marianas diacas Hebreorum, an Maria mox Græ-
corum; quæ de re multis verbis discipit Valla. Pe-
stremo notandum est, apud Matthaeum non fabrum vocari Christum, sed fabrum filium. Hinc accipimus illum et patris sui legalis exercitare artem. Cur enim hoc recusasset nostra causa Dei Filius, qui ne crux quidem reueasit, neque Paulum tandem videlicet apostolum pudul opera manuaria parare, quo vici-
ret. Quanquam non inferior, in Græciis verbis facili-
m esse lapsus in εἰ τόντος ὁ Μαζίας, et εἰ τόντος ὁ Μαζίας, nisi quod parum apud adhuc Marie. Prout curatus est à Spiritu sancto ne multa proderent litteris de rebus externis Domini Jesu, veluti de profano habitu corporis, de cibis ac vestibus, ne mentibus hominum ad superstitionem proris daretur occasio; quan-
doquidem ex hoc quod Evangeliste tradunt Jesu fuisse fabri filium ac fabrum ipsum, exortum est genus hominum, qui Jesuita vocari volunt, quod in monasteriis fabri exerceant, maleumque gerunt pro insigni, cum incertum sit quod genus fabri exerceatur Joseph ac Dominus. Sunt enim fa-

56. Et en quelque lieu qu'il entrat, soit hours, villes ou villages, ils mettaient les malades dans les places publiques, et ils le priaient qu'il leur permettît de toucher seulement le bord de son vêtement; et tous ceux qui le touchaient étaient guéris.

COMMENTARIA.

in Jesu sapientiam et miracula, et testantur non hu-
manitas acquisita, conferuntque cum vilitate artis fratrum ac sororum (ita secundum Scripturæ morem consanguinei appellantur); et unde incitari deberent ad divinam credendum virtutem, inde scandalizantur. Offendiculum fit illis quod occasio debet esse salutis.

VERS. 4. — ET DICOERAT ILLIS JESUS, QUA NON EST PROPHETA. Superfluit quia. SINE HONORE, pro, in honore; quod pejor est; significat enim esse contemptum. Nisi in PATRIA SUA, ET IN DOMO SUA; ET IN COGNITIONE SUA. Quoniam etiam extra patriam prophetæ quandoque despicuntur, tamen communiter contemnuntur prophetæ apud suos, id est, Dominus dixit, nisi in patriâ, cognitione et domo sibi; ad specialiora semper descendens.

Nota preterea Jesu mansuetam responseionem; non relerti injuriam injuria; sed communem conditionem prophetarum cum patris suis ad memoriam revocat, ut vel sic resplicant. Ratio quare non honoratur propheta in sua patriâ, est quia morale est animis subiectis passionibus minus liberum præferre sibi ipsi pars vel inferiores; concivitatis autem representat concives velut pares aut viatores, et communiter homines, paucis virtute prædictis exceptis, aguntur passionibus; et propterea renunti honoris præferre sibi prophetam concivem auct domesticum.

VERS. 5. — ET NON POTERAT IBI VIRTUTEM ULIAM FACERE. Non ex defectu potest, sed ex impedimen-
to, immo repugnante obiecti; est enim sermo de potentiâ non ab aliâ, sed ordinaria. Nam siue po-

teri aurari, argentiari, arrari, ferrari, lignari, et la-
pidari. Miror non existimat, qui gerant intonsum capillitum, aut qui summam tunican gestent in-
constitutum. Ad harum rerum imitationem non invi-
tavit nos Dominus, in quibus ipse se gessit ut unum quoniamlibet est numero multitudinis, nec hinc Jesu-
tus meretur; sed si auscultemus illi dicenti : *Di-
scite à me quod milita sunt et humilitas corde, et inveni-
tis requiem animabus vestris.* Qui gratis docent Evan-
gelium, qui pro eiusvis et calumniis reportant salu-
tiferam doctrinam, pro maleficentia et hereticatione, qui
nisi quispiant ad emolumendum aut gloriam suam,
sed proximum commodum ac Dei gloriam in omnibus
habent pro scopo, in his magis competit Jesu-
tarum cognitio. Et Ioseph, Ιωσήφ, id est, Jose, legit
Iosephus. Nonnulli codices habentem Ioseph, id est,
Ioseph, iuxta Græcam flexionem : ut Crates, Crat-
etus, Chremes, Chremetis.

VERS. 4. — QUA NON EST. Quia de suo addidit, cum nî-
hil sit opus. Sine honore, ἀτικεῖ, id est, in honore, sive
contemptus. Cui contrarium est frater sive vires, id
est, in pretio habitat. ET IN DOMO, ET IN COGNITIONE
SUA. Communissimum enim est patria, deinde cogni-
tio, proximum domus familia. Deinde auditio, et
in cognitione sibi, Græco et inter cognatos.

VERS. 5. — NISI PACOS INFIRMOS. Latinatis ratio-
postulabat ut adderet quod, nisi quod, Deinde infir-
mos, Græci est αἴπερτον, id est, adversa valeat in-
laborantes.

VERS. 7. — ET CONVOCAVIT, Græce, advocat, sive

tentia naturales non possunt proprios effectus producere nisi in paciente disposito, ita potente ordinatio ad curaciones et miracula non possunt producere effectus nisi in paciente disposito per fidem: quia quia istis Nazarenis deerat, id est dicitur quod non poterat virtutem ullam facere. In Matthæo exprimitur indignitas concivium ad suscipienda miracula. Lege Evangelium, et inventio fidem indigentibus miraculorum ope concurrens ad miracula. Et propterea incredulitas contraria dispositio assignatur ad suspicionem miraculorum multorum. Paucorum enim fides paucorum miracula, communique incredulitas indigos reddit multitudine miraculorum. Nisi; addenda est conjunctio quod.

VERS. 6. — ET MIRABATUR, verâ admiratione, causata ex ignota sibi experimentaliter infidelitate comparat in Nazarenis contra omnem rationem. PROPTERA INCREDULITATEM, pro, infidelitatem eorum. Refertur hac causa ad utrumque, scilicet, non poterat et mirabatur. Et si-
gnificatur simus indispositio Nazarenorum ad recipi-
endum effectus miraculorum. Et CIRCUITA CASTELLA IN CIRCUITO DOCENS. Expertus incredulitas Nazarenorum, querit frumentum facere in castellis per circuitum, ne culpa Nazarenorum isti posthabentur.

VERS. 7. — ET DABAT ILLIS POTES TATIONIS SPIRITUM IMMUNDORUM, scilicet ordinariam; hoc est, efficaciam tunc si tam ex parte apostolorum quam ex parte cu-
randorum seu agentium, pro ipsiis concurrent que concurrendo debent. Ex parte enim aliorum debet concurrendo fides; ex parte autem apostolorum debent eiām concurrendo quadam, puto oratio et jeju-
nium. Unde non poterunt ejercere demonium, quod Dominus dixit : *Hoc genus demoniorum non ejicitur nisi in oratione et jejunio.*

VERS. 8. — ET PRÆCEPIT ILLIS NE QUID TOLLERENT IN VIA NISI VIRGAM TANTUM, Matth. 10, dicit nec vir-
gam. Solitus est quod virga ad officium defensionis (sicut et catena arma defensiva) habuit est; virga

accessit, presentis temporis. Reclamabit aliquis fortè morosulus, dum hujusmodi sectam ministras, cur potius *advocat*, quam *convocat*, et cur *advocat* potius quam *ad vocavit*? Cui totidem respondet verbis, cur *convocavit* potius quam *advocavit*, et cur *ad vocavit* magis quam *advocavit*? quod posterior ut elegamus est, ita scriptum ab evangelista. Vtq; et vocavit. Bi-
enus. Elegamus expressi interpres Latinos, cum Græ-
cis, duos doceo, hoc est, per partem sive per ut, in-
telligamus omnes dodecamis fuisse missos, sed non iuga. Quandoquidem et Mattheus recente dodecamis Apo-
stolorum nomina, bino copulati. POTES TATIONIS SPI-
RITUM IMMUNDORUM. Quæ virgariis amphionigriam, verius, potestatis in spiritus immundos. Nam po-
testas dicitur tum ejus qui habet, tum ejus rei cuius-
poteris sumus.

VERS. 9. — CALCEATOS SANDALIS. Σανδάλια Græcis est calcamenti genus, convenienti mulieribus, quod plantas pedum modo tuebatur ab injurya, supernæ anulis quibusdam aut funiculi alligatum. Υπὸδιχτυά vero, quæ frequenter hic verit calcamenti, inde nomen habent, quod pedibus subligentur. Unde probabile est evangelistes inter θυρῶντας et sanda-
lia nullum posuisse discrimen, praesertim cum hic utrumque conjugant θυρῶντας; ταῦθα. Ceterum que hic Græca voce sandalia dicuntur, in Actis

autem ad officium sustentationis in itinerem con-
cessa est. Non PERAM, NON PANEM, NEQUE IN ZONA ES.
Non hoc loco privat apostolos pretio rerum et ali-
mentis, sed tantum ordinat, ac disponit de itinere

corum ad predicandum. Non absolutè prohibet possi-
dere as, sed dicit, in zonâ, quod clare sonat aerea

pecuniam quæ portatur in sacculo seu crumenis. Sed

CALCEATOS SANDALIS, Matth. 10, diebus neque cal-
ceamenta. Solutio est, quod apud Matth. duplicata

calcamenti inhibentur hic verò mituntur calcati

sandalis, juxta illorum morem. Non enim fecit eos

vendere calceos et emere sandalia, cum ab universa

evangelica doctrina discepit sollicitudo circa figura

calceorum, vestis et ejusdemque operimenti, indi-
gna siquidem tali tantoque doctori est hujusmodi

cura quia nullum simile praecipuum inventior. Nullum

enim de colore, quantitate aut figurâ vestium,

nullum de barda aut capillis, et universaliter nullum

de homini indifferenter corporis praecipuum inveni-
tur a Jesu datum; sicut nec de differentiâ chi aut

potus. Ut etiam per hoc cognoscamus ipsum esse

Deum qui fecit omnia, cui omnia serviant; cui nihil

nihil displicet, qui universis in toto orbe nationi-
bus leges dabit, omnibus et singulis congrua, nulli-
que incommodes, nulla exceptione aliqui aut aliquid

egentes. Ex industria itaque Marcus dixit quod misit eos calcatores sandalios, prout erant cal-
ceati; ne errarent in Matth., intelligendo Jesum

prohibuisse calcamenti. Et NE INDUCERENT DEAES TUNICIS, ne despicias intelligendo jussisse Jesum disci-
pulis, unicū tantum vesti indui; sed prohibet indui

vestibus matutinis, et propterea ejusdem speciei

vestes duplices inhibuit, scilicet tunicas, alteram in-
duendo, et alteram servando ad indumentum loca

prioris. Non prohibebat indui pluribus indumentis; nam ipsum Christum constat pluribus usum esse in-
dumentis, ex quo militis disiverunt sibi vesti-
menta eis in quatuor partes. Haec omnia ad lite-

cap. 12, interpres verit caligas. Veteres autem non
ponerunt huc caligaram genus quod nunc legit etiam
illa, sed erat et hoc calcamenti genus. Unde Caio
imperator Caligae cognomen militari joco fuit adi-
lum, et caliga Maximini castrorum joco abiit in pro-
verbium, quod calceatus illius argueret illi fuisse pedes
super iugum longitudinem. Auctores Suetonius, Au-
sonius, et Julius Capitolinus. Postremo Plinius mem-
brum de calcato equorum, quibus tamen adduntur
solea tantum. Itaque meo iudicio frustra quidam hic
disputant ac sandalia calcatorum nomine confine-
tur, et an Christus usus sit calcis, deinceps dupli-
calcamenti genero, altero quod gestatur in tergo, et hoc colligen-
tibus Christum fuisse nudipedem, quod in convivio pec-
atrix unixerit Jesu pedes, et lacrymas humectatos
capillis suis exseruit. Probabile est Christum ali-
quando fuisse usum calcamenti, aliquando non
fuisse usum, videlicet prout res præsece exigebat.
Alioquin Baptista non pronuntiasset se indiguum qui
solveret corrugiam calcamentorum Jesu. Nec ma-
gnum erat olim in calidis regionibus calcaceum in-
gredi. Apud Horatium, libri 2 satyrâ ultimâ, Nasidi-
nus, qui iam accubuerat, dum parat redire ad culinam curaturus reliquum apparatus, poscit so-
leas. Et ut narrat Plinius junior in Epistola ad Tac-

Ram ut sonant Christum ordinasse apostolis servanda, testatur ipse Christus, Luke 22, dicens: *Quando misi vos sine sacculo et pera, numquid aliquis defat vobis?* Idem siquidem est iudicium de sacculo et pera, quod est de duabus tunicis et reliquis. Et intendit ad litteram Jesus per haec comprehendere omnia, hoc est per specificata, omnia que homines pro occurribus necessitatibus itinerantium parare conseruerunt excludere, sicut enim per ameliorum ita leniflam vinariam (eujus non meminit) exclusisse intelligitur, cum eadem sit ratio, et sic de similibus. Et sicut indumenta, caelecos baculumque sustentationis concessit, ita pitem concessisse intelligitur, quia eadem est ratio; adimit enim quemquecumque sum profutura fame, siti, defensione ac mutatione, concedit autem in presentia opportuna. Nec intendit Jesus precipere

tum: *Avcutus cum abeque soleis staderet, consensu- rius locum unde propicii poterat Vesuvius montis in- cenditum, posset soleas.* Apud Platonus autem in convivio Aristodemus, in malor, admiratur Socram soleatum ad Agathionis convivium accedere, posturum utique in accubitu calceamenta. Et apud priscos alter discubebant in convivis quam hodie discubimus. Ad haec videtur id olim sacramentum fuisse, conviva a hospiti ante discubitum lavare pedes. Superest scrupulus de dissonantia Matthaei 10, apud quem Dominus vetat ne iuri ad pradicandum evan- gelium gestem calceamenta, cum diversum scribat Marcus. Ad hoc non absurdum respondent quidam, apostolos non fuisse prohibitos in pedibus gestare calceamenta, sed in sarcinis. Videamus et hodie mo- rem esse, presertim apud Hispanos, ut famulus hero gestet togam humero pulchre complicata, si fortè oboriat pluvia. Eoque non absurdum Baptista pro- mulgat se indignum qui bojaret calceamenta Iesu. Verum simpliciter est dicere, Christum discipulis adhuc rudibus crasso more loquendi voluisse persuadere, ut absue sarcinum et impedimentis aggredie- rentur preladii negotium, nec ulli de re solliciti, nisi ut annunciant regnum celorum. Non puto Christo fuisse disceplinum, si quis apostolorum, vel ob itineris asperitatem, vel ob pedem offensum, usus fuisset calceis. Eodem sensu veteri ne quem salutarem in via, per hyperbolum summum studium accelerandi negotii significans, Sic 4 Reg. 4, Helizicus, mittens famulum cum baculo suo, vetat ne quem obvium salutet, non hoc sentiens cui dicat salve, sed ut quam maxime properaret. Itaque huc ad litteram urgere datur ad superstitutionem. Paulus, ille in- signis Evangelii praeceptor, 2 Tim. 4, iubet sibi remitti penitulam Troade reficiam, praeferre librum presertim in membranis descriptum. Hoc plus est quin habere calceamenta mutatoria. Non est igitur evangelice per- fectionis Christum in extensis axiis exprimere. Non venit in mundum, ut doceret nos quomodo oporteat calceari aut vestiri. Simili studio, quo Christum fa- ciemus nudipedem, faciunt et mendicant. Panperias convenit Christo, mendicantes derrogat illis dignitas. Mendicat enim nulla res excusat, nisi inevitabilis necessitas. Eoque pontificum constitutionibus cautum est ne quis ad presbyteri gradum recipiat, nisi pa- ratum sit unde vivat. Quan ob rem? Ne per inopiam adligant ad mendicatorem, quae derrogat sacerdotalis dignitas. Stulta vero constitutio, si mendicatas est pars evangelice perfectionis. Paulus apud Corinthios ne mendicaret, non dicto ostiatis, in diversorū et in navibus, sed ne quid peteret a quoquam, noctu consult pelles in usum tabernaculorum. Christus in eogeno erat benignus, tantum abeit ut ipse mendicare, ac interdum mitit apostolos ut emant ebum, Nec dissimile veri est, dominum ex bonis paternis ac-

hunc apostolis modum eundi ad prædicandum; sed duo intendit scilicet declarare et experientia compro- bare. Declarare quidem apostolis modum congruum et expeditum, quo possunt licet uti eundo ad prædicandum inter fideles, propterea namque subditum in Matthaeo: *Dignus est enim operarius cibo suo;* hac enim verba monstrant quod non præcipiendo, sed manifestando modum licetum, dispositi talem eundi modum; sciebat enim meliorum supererogationis modum esse, ut ex proprio aree viveret predicator, ne aliquum gravare ut apostolus Paulus fecit, et exposuit verba Domini esse non præceptum sed licentiam. Ex- periencia autem comprobare mittendo tunc de facto apostolos tal modo, ut factu experientur nihil sibi desesse sic eunitibus, et quam utile ad prædicacionis officium atque fructum sit servare hunc modum.

maternis, aut etiam ex opificio nonnihil habuisse solum. Alioqui quomodo legitur in Nazareth commi- grasse Capharnaum, ibique habuisse domicilium, si nec domum habuit, nec suppellecillum? Quin et illud probabile est Christum fuisse mundo honeste amictu. Alioqui nullus non fuisse inter se partiti laecos pannos. Porro quod sponte dabatur ab amicis opulentis, aut pīi mulieribus, multum abest a men- dicitate. Nec urget quod ipsi dicit Filium hominis non habere ubi caput suum reclinet. Siquidem hic sermo non propriè pertinet ad inopiam, sed ad omnia in quibus hominum mundo deditorum animus con- quiescit. Hoc autem in affectibus situm est, non in rebus externis. Affectus autem gloria periculosis est, quam affectus dītūrātūr. Quid sequuntur, qui hoc ipso videtur voleri homines apostolici et evan- gelice perfectionis quod privatim a publice mendicant, ipsi viderint. Ceterū nesciūt leonum Domini mēndicātē: quod enim alferunt de Samaria frī- volūtē. Sīc potius quivis rex mendicare. Nec tamē constat Domini bībēs, sed quesivit occa- sione in insinuātū mēndicātū quia esset. Nec usqū legimus apostolos mendicātē, nec ut id facerent unquam à Domino jussū. Non paupertas quidem se virtus est, quemadmodum ne opulenta vitium. Est autem duplex paupertas, altera que suppedat frugalem victimū, nihil habens remittit. Huic pulchre convenient cum evangelice philosophia. Est altera quae urgat ac premit, ac frequenter ad gra- viora scelerū sollicitat, quam divitiae. Proinde Salomon, Proverb. 50, utrūcum pariter deprecatur, divitiae, quae nonnūquā gignunt oblivionem Dei, paupertatem, et in quibus statutum ad furandum et ad pejerandum nomen Dei, quod utique blasphemia genit. Verum ad multa alia peiratrici inopia, que non com- memorat Salomon, ad sacrilegiū, ad veneficiū, ad le- nocinū, ad latrociniū, ad parricidiū. Laudiū igitur qui divitiae sine fraude quesiūt rectē attūntur; et laudiū sunt, qui paupertate adactam patienter alacriterque ferunt. Nec vituperans arbitrio, qui sponte paupertatem amplectuntur, modo ea conductae ad parandum ac propagandū regnum Dei, reficienda, si officiat. Sunt item qui nolunt Christum exercuisse paternum opificium, quod tales opera retrahant intentionem mentis ab iis quae proprieas faciunt ad regnum Dei, velut a studio theologie, a contemplatione rerum celestium, a pure orando. Verum ab hoc impedimento nihil erat periculi Christo, nec Paulum avocavit ab Evangelii negotio, quod consuit coria. Fatorē tamen illis rectē concedi otium, qui sese tōto pectore parant ad prædicandum verbum Dei. Verum a hoc otium mereantur qui nihil aliud quam canunt, aliorum esti judicium. Apud veteres laicorum erat cantus, que nunc summa sacerdotium est religio. Postremo sunt qui contendunt aposto-

VERS. 10. — ILLIC MANETE DONEC EXEATIS INDE, scilicet de illo oppido, civitate seu villa; mutationem omnium hospitiū prohibet.

VERS. 11. — EXECUTE PULVEREM DE PEDIBUS VE- STAS, IS TESTIMONIUM ILLIS. Hoc est in signum testi- monii, tum quod non ex vobis sed ex illis procedit privatio divinae gratiae apud illos, tum quod nihil commune vobis est habeant in regno celorum, sicut vos ne pulverem habetis eorum. Scito apud Gracios

post haec verba subiungi: *Amen dico vobis, TOLERABILIS ERIT SODOMIS AUT GOMORRHIS IN DIE JUDICIU MUNICIPALITATI ILLI: Ni mirabile tibi videatur tolerabilitas fore in die iudicii Sodomei et Gomorrhae quam civitati refutanti apostolicam predicationem, distingue du- plicem gravitatem peccati: alteram ex parte conver- sionis, et hinc graviora non dubitis fuisse criminis Sodomei et Gomorrhae; alteram ex parte aversionis, et hinc gravius est crimen refutantium Evangelium Christi, tāngūm dicentium Dominu Deo: Recede a nobis; scientiam viarum tuarum noluius. Rursus crinaria Sodomorum considera esse contra humanum bonum; crimen autem refutantium Evangelium esse contra bonum divini ordinis scilicet, fidei, spēi et charitatis in Christum.*

VERS. 14. — ET AUDIVIT REX HERODES. Iste Herodes titulus non erat rex, sed potestate, ad differentiam Herodis regis, qui fuit rex et pater Archelaei et Herodis iusti, qui tetrarcha et non rex dicitur apud Mattheum, qui sine regio titulo princeps erat pars regni patrii sui. Et iste est qui postea illusum Jesum veste splendida remisit ad Pilatum.

MICESTUM ENIM FACTUM EST NOMEN EJUS ET DICERAT QUOD JOANNES BAPTISTA RESURREXIT A MORTE. Putavit Herodes animam Joannis Baptiste introisse in Jesum; hunc enim ingressum appellat resurgere a mortuis, non corporis ejusdem resum- pitione, sed quod denuo spiritus Joannis ad hanc vitam venerit sub alio corpore.

VERS. 15. — ALII AUTEM, SUPPE nomulli, DICEBANT QUA PROPHETA

los emissoe vota, videlicet illa tria substantialia. In enijs manus? Hand dubium est quin in manus Christi abbas omnium supremi. Ultimā ex potius studeamus umbras in Christo, quorum imitatio redit beatos, et quibus apostoli Domini umbras vere magni fuerit, et in quibus beatus Paulus predicitur se imitatore Jesu Christi. Quid prodet non gestare as in zonis, si gestes in linteolo, aut si habeas penes receptores depositum? Quid autem magis est, si pro sandaliis habeas calcos superne fenestratos? Quantus porro numerus est eorum qui id profite- tur paupertatem, ut effugiant paupertatem? Aut etiam ut acceptā abbatia possident optimas diutias? Professio trium votorum non affert perfectionem evangelicam, sed imitatio Christi. Si enim audit adolescens qui jubetur vendere omnia et dare pauperibus, et tent̄ ceperit me, Paulus autem Corinthios hortatur, ut ipsum imitetur, quemadmodum ipse imitabatur Christum. Sed in quibus? Hoc paulo ante expressi: *Usque in hanc horum, inquit, et es- sumus, et stolidi, et nudi sumus, et colaphas cedimur, et instabiles sumus, et laboramus operantes manus nostras, Maledicimus et benedicimus, persecutum pa- turim et sustinemus, blasphemamus et obsecramus, tan- quam purgamento huius mundi fasti sumus omnium, propter ipsamque adhuc. Similiter Petrus apostolus, adhortans ad imitationem Christi, non commemorat elbos, vester, aut pedes incaestos. Sed quid? Qui peccatum non fecit, ne inventus est dolus in ore Jesu. Qui cum malediceret, non remediebat, cim patet, retrur, non communibatur, etc. Sed hisce de rebus jam plus satis opinor. Est alter scrupulus de virg., quam Dominus apud Mattheum 10, et Lucam 9 vētati tolli, hic concedit. Augustinus, ut elaborat ē quæstio angustia, configit ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em caetera similitudic ad allegorian; ut acci- piemus virgām prohibitam, quæ ad defensionem corporis gestatur a viatoribus, sed virgām potestatis vi- vendi ex Evangelio concessam. Hoc commentum eo- valet, ne nihil responsum esse videatur. Atqui dum est, em ca*

EST, QUASI ENUS EX PROPHETIS. Harum trium opiniorum in corpus fundatur. Et nescio unde ortum habuerit migratio talis scilicet in hominem contemporaneum. Secunda autem super prophetiam Malachie de adventu Heliae. Tertia auctoritate habet sensum, an significetur unum ex propheticis redisse juxta traditiones quorundam philosophorum de circulo animalium, an significetur quod Jesus est propheta similis antiquis propheticis. Et si hoc significatur, rationabilior ceteris haec opinio fuit.

VERS. 16. — *QUO AUDITO HERODES AIT : QUEM EGO DECOLLAVI JOANNEM, HIC A MORTUIS RESURGENT.* Desunt Latinis due dictiones, altera verbum est, altera pronomen *ipse*, puncto tamen intermedio. Ita quod legendum est, quem ego decollavi Joannem hic est; et deinde subiungitur, ipse a mortuis resurexit. Et hésitando non definendo dixit Herodes haec verba, ut patet apud Lucum.

VERS. 17. — *ISPE ENIM HERODES.* Incidenter evangelista inserit mortem Joannis. Constat Joannem decollatum fuisse propter festum pascale quo sativus Dominus quinque milia hominum ex quinque panibus, inter quod et baptismum Christi à Joanne plus quam biennium fluxit, ut collato Joannis evangelio patet, supputando numerum solemnitatis pascuum quarum Joannes meminit. **PROPTER HERODIADEN.** Dubium est apud nos Herodiadis hujus genus, trahente Josepho quod fuit filia Aristobuli fratri Archelai, Herodis et Philippi, testante autem Hieronymo, secundum veterem historiam fuisse filiam regis Aretz Josephus certus est auctor, vetus historia incerta; præter hoc quod reputabat a Herode filia fuit regis Aretz. Rursus Josephus dicit hanc Herodiadem uxorem fuisse non Philippi, sed alterius Herodis fratri quoque Herodis Tetrarchae, sed ex alia matre. Unde binominis videtur fuisse illa alter Herodes; vel vocabatur composito nomine Herodes Philippus, vel Philippus Herodes. DUXERAT EAM, subaudi, uxorem.

VERS. 18. — *NON LICET TIBI HABERE.* Vera causa, sed non sola. Testatur enim Josephus quod propter gunt Graci et Vulg. non autem, consentientibus et antiquis exemplaribus. Addidit autem paulò superius, *ipse*, ut intellegatur hunc eundem esse qui Joannem occidit et qui Christo malè volebat, diversum ab eo sub quo fugit Dominus. Siquidem illi miserè existente successit Archelaus filius, qui post decennia regno deponit successus frater Herodes junior, cuius hic mentio, regno iam in tetrarchias divisio, inter hunc, Philippum et Lysaniam. Sic refert Eusebius in ecclesiastici Historia, libro primo, capite 8. 9 et 10. **ET CUSTODIEBAT,** id est, conservabat, vel magis observabat. Id quod indicant ea que mox subsequuntur.

VERS. 21. — *HERODES NATALIS SUI...* Graecè, *cum Herodes natalitis suis coenam faceret, sive in natalitis suis convivium exhiberet.* PRINCIPIBUS, πραξάς, *principibus sive prioribus.* Quo verbo usus est et Suetonius in Caligula Caesar, Regem etiam regum et exercitationem venandi et convictus megalustum abstineauit. ET TRIBUNIS. Graecè sonois eos qui milieus prefecti sint, ut militum tribunos intelligas.

VERS. 22. — *FILIA IPSIUS HERODIADIS.* Sermo Graecus habet amphibologium. Potest enim ei hic ac-

multum populi concursum ad Joannem Herodes addidit Joannem carceri.

VERS. 20. — *HERODES ENIM METUERAT.* Redditur ratio quare Herodias non poterat Joannem occidere. **ET CUSTODIEBAT,** pro, *observabat*, *eum;* et *AUDITO EO MULTA FACIERAT;* et *LIBENTER EUM AUDIERAT.* Hi actus virtutum qui narrantur de Herode, intelligendi sunt fieri; *juxta verbum Domini appellantis Herodem vulpem;* et testimonium Matthei quod Herodes volens Joannem occidere timuit populum. Ficti itaque Herodes exercebat hos virtutum actus erga Joannem; ob quam fictionem non poterat Herodias occidere Joannem ut volebat. Marcus enim refert apparentes actus.

VERS. 21. — *ET CUM DIES OPPORTUNUS ACCIDISSET, HERODES NATALIS SUI;* in Graecò habetur: *Quando Herodes in natalitiis suis; COENAM FECIT, pro, faciebat,* PRINCIPIBUS, pro, *primatibus,* ET TRIBUNIS, qui presunt mille.

VERS. 22. — *RECLIMENTIBUS, pro accumbentibus.*

VERS. 25. — *VOLO UT PROTINUS.* Superfluit protinus.

VERS. 26. — *ET CONTRISTATUS EST REX.* Monstrat Herodes se invitem coactum à religiosis vinculo et à reverentia convivariam, tanquam etiam ipsis testibus daret injurya si non servaret promissa; ut sic populus audiens quod inuitus occidisset Joannem, minus aegrè ferat Joannis necem, et ferè excusatim habeat Herodem.

VERS. 26. — *CONTRISTARE, pro, rejicere.*

VERS. 27. — *SED, pro, et protinus, MISO SPICULATORE, PRÆCEPIT SCILICET REX AFFERAT CAPIE EUM IN DISCO.* Superfluit in disco, sed desunt tres alia dictiones: *Ille autem abiit.* Significatur enim quod spiculator abiit ad exequendum mandatum.

VERS. 29. — *CORPUS, pro, cadaver.*

VERS. 30. — *ET CONVENIENTES APOSTOLI AD JESUM, REUNITAVERUNT EI OMNIA QUE ERANT ET DOCUERANT.* Nota apostolos singula tam quae erant quam quae docuerant referre ad Jesum, ut hinc discant, prædicti

ci sensus: *Cum esset ingressa filia ipsa Herodiadis;* id quod per se liquet Graeca legenti.

VERS. 35. — *LICET DIMIDIUM, usque ad dimidium.*

VERS. 26. — *ET CONTRISTATUS EST REX.* Graecè sié habent: *Et dolor affectus rex, propter iurjurandum, et eis qui simul accubebant, notari eam rejicere sive spernere.* Quoniam ex Matthao liquet, post, rex, hypostigem apponendam esse, ut intellectum eum non contristatum propter iurjurandum, sed propter iurjum ac propter simili accubentem non posse frustari penitus, cum Joannem vellet incolendum. Nec est hoc loco, NOLUIT EAM CONTRISTARE. Quenammodum in Matthao λογοθέα, sed ἀπότολος, id est, rejicere sive repellere, quod miror cur Laurentius vertendum putat frandare aut frustari.

VERS. 27. — *MISO SPICULATORE, ἀποκριταις οὐκοις ἄρτοις.* Evangelista Latiman usurpavit vocem, mutata vocali cum prima spiculatoris sit longa. Ac mox, ubi Vulg. habet caput, Graecè est cadaver.

VERS. 30. — *QUE ERANT ET DOCUERANT.* Graecus sermo geminat conjunctionem, et que egissent, et que docuerint.

VERS. 31. — *VENITE SEORSUM.* Graecè: *Venite vos*

caiores ad prælatum referre et quæ gerint et quæ docuerint.

VERS. 31. — *REQUIESCIIT EPUSILEM, etc.* Providet plus ac prudens magister discipulis de aliquantula quiete, instruens prelatos quid agere debeant cum ministris suis.

VERS. 32. — *ET ASCENDENTES IN NAVIM ABIERUNT.* In Graecò non habentur haec tres dictiones, *ascendentes in navim,* ne habetur *abierunt*, sed, *abiit.* Ita legendum est: *Et abiit;* significatur enim de Jesu quod abiit in desertum locum; deest navi, seorsum. Significatur quod Jesus abit navicula in locum desertum, qui erat in territorio civitatis Bethsada, ut Lucas dicit.

VERS. 33. — *ET COGNOVERUNT; deest eum, scilicet, Iesum;* OCCURBERUNT ILLUC, pro, *concurvunt;* ET PRÄVENERUNT EOS, *pro, convernunt ad illum;* ubi patet quod non significatur istos concurrentes ad Jesum, prævenientes descensionem Jesu de navicula, sed quod convenirent ad Jesum jam existente in deserto.

VERS. 34. — *ET EXIENS, de secreto loco in quo erat, unde et Lucas dicit quod exceptit eos. Significatur enim quod Jesus, quamvis sequestratur se et suos discipulos à turbis, vident tamen tot ad se concurrit in desertum, non divertit ab eis, sed exivit ad eos, sed excepit eos.* Sicut oves non habentes pastorem, magna indigentia significatur per hanc similitudinem: oves enim validè agunt pastore.

VERS. 35. — *ET EXIENS, de secreto loco in quo erat, unde et Lucas dicit quod exceptit eos. Significatur enim quod Jesus, quamvis sequestratur se et suos discipulos à turbis, vident tamen tot ad se concurrit in desertum, non divertit ab eis, sed exivit ad eos, sed excepit eos.* Sicut oves non habentes pastorem, magna indigentia significatur per hanc similitudinem: oves enim validè agunt pastore.

VERS. 36. — *ET INTUENS IN COLUM, ut omnes vident*

ad Deo fieri miraculum; ut exterioribus artibus testatur se omnia à Deo habere et recognoscere, et simul intentum animos ad Deum provocaret. *FUGIT PONES.* Propriis manibus melius scindendo quam gladio. Et frangendo multiplicabat, et hoc ad evidentiam miraculi. Unde etiam et pisces ipsos ipsum divisi.

VERS. 43. — *ET SUSTULERUNT RELIQUIAS.* Superfluit reliquias. FRAGMENTORUM DUODECIM COPHINOS FLENS, ET BE PISCIES. Ad cumulum testimoniū patrati miraculi voluit Jesus tot cophinos fragmentorum superesse.

VERS. 44. — *ERANT AUTEM QUI MANDUCAVERANT;* deest, ferè, quinque millia virorum. Adverbium ferè ad numerum quinque millium refertur.

ut ante dixit, duos duos. Laurentius mallet manipu latum. SUPER VIRIDE FOENUM, in viridi herbi.

VERS. 40. — *ET DISCUPERUNT IN PARTES.* Graecè, *Et discuperunt prasie prasie.* Dicuntur autem prasie herbaria, cujusmodi sunt areole: horum: πάνων, eam viride. Ceterum et hoc prasie prasie, et illud convivia, convivia, dictum est juxta proprietatem sermonis Hebraicæ. Ad quam formam multa annotavit divus Augustinus in libris quos scripsit de Tropis veteris Instrumenti, velut illud: *Decima decima agno uni septem agnos, Et mille ex tribu et mille ex tribu, pro eo quod est, ex singulis tribubus milieos.* PER CENTOS ET QUINQUAGENOS, ad verbum, *per centum et per quinquaginta.* Ut intelligas loca fuisse distincta silio, aut simili intervallo; et pro magnitudine in aliis accubuisse centenos, in aliis quinquagenos.

VERS. 41. — *INTUENS IN COLUM, suspicis sive sub tatis oculis.*

VERS. 45. — *ET SUSTULERUNT RELIQUIAS.* Graecè: *Et sustulerunt fragmentorum duodecim cophinos plenos.* Genitivius refert potest vel ad plenos vel ad cophinos.

VERS. 45. — *ET STATIM COEGIT, idem verbum quod*

VERS. 45. — ET STATIM COEGIT DISCIPULOS SUOS. Inviti enim discipuli recedebant ab eo; quibus tamen cavebat à consortio nocturno tot mulierum postquam saturata erat turba. ASCENDERE NAVIM UT PRECEDERENT SE TRANS FRETUM AD BETHSAIDAM. Erat enim aliquanta distantia à deserto Bethsaide ad ipsam Bethsaide, versus quam jubet discipulos ire. POPULUM, PRO, turbam.

VERS. 46. — ET CUM DIMISSET EOS. Graeca dictio non significat simplicem dimissionem, sed dimensionem benignam quā amicis recentibus quasi vale dicimus. Significat enim quod Jesus more celebrantium convivia benevolē eos emisit, in quo maxima Iesu comitas etiam ad rusticos commendatur. AMIT IN MONTI ORARE, pro, ut oraret. Verum hominem se monstrat orando; exemplumque alii præbet post prædicationem, men- tem ad Deum levandi.

VERS. 47. — ET CUM SERO ESSET, pro, factum esset; unde significatur quod ante solis occasum dimisit Jesus turbam. ERAT NAVIS IN MEDIO MARI. Non significatur medium per aquidistantiam à rīpi, sed profundum mare; erant enim 25 seu 30 stadii longe à terra apud Joannem.

VERS. 48. — ET VIDENS EOS LABORANTES. Nisi visio- nem corporalem significaret Evangelista, non dixisset, quod ipse erat in terra videns eos laborantes; quoniam intuitu dividividebat non solum eos, sed uni- versa quā fuit in cōdo et in terrā. Nec obstat quod nox esset, quoniam etiam nocte in monte existentes vide- mus navelium in mari prop̄ laborantes. IN REMIGA- DIO. Dicit graeca non speciem remigationis, sed genus significat communē remigationi et actioni quā agimus naves et currus; verūm interpres quā Joannes ex- plicit cū remigassent studia quasi 25, id est speciem expressit. ET VOLVERAT PRETERIRE EOS, hoc est, dispo- situs gressus suos ad similitudinem volenter preterire; talem enim exhibebat se in ambulatione, qualis apud eos erat in mente, scilicet non fixus, non firmā fide.

VERS. 49. — PUTAVERUNT PHANTASMA ESSE; et ex- GLAMAVERUNT, timentes à phantasma. ET ASCENDIT

in Matthæo verterat *jussit*, sed perperat: nam Graec̄ plus est quām *jussit*, sed *coegit*, *compulit*, ut intelligamus eos invitatos a Preceptorē dissessisse, quem sic amabant ut nec tempus temporis possent abesse, quemadmodum annotavit et dius Hieronymus, qui in Matthæo legit, *compulit*, non *jussit*. Annotavit idem Theophylactus, sed hī omnibus antiquis. Origenes. Offendit aliquam incepit misericordem vox *compe- tenti* durior. Atqū coegit Dominus, nisi iubendo. Verūm ea vox dura commendat nobis et amorem discipulorum erga Dominum et obedientiam. Cum enim illi dulcissimum esset semper adesse Prece- pori, tamen quod iubentur faciunt, non responsan- tes, sedis quām vulgus discipulorum solet, qui et liberant abs oculis magistrū, et si quid impera- tur adversum affectus ipsorum, excusant respon- sante.

VERS. 46. — ET CUM DIMISSET EOS. Non est idem verbum, quod paulo superius *τοις ἀπόλονσι*, verūm aliud, quod non significat simpliciter dimittere, sed, dimittere dicto vale ac ma. *τίτις* quā vulneris mandare, quemadmodum solemus ummittere notos et amicos. Eadem vocem in Actis, capite 18, verit̄ *valefaciens*.

VERS. 52. — NON ENIM INTELLEXERUNT DE PANIBUS; ERAT ENIM COR EORUM OBCECATUM. Nota etiam in Chri- sti discipulis post tot miracula visa, adhuc obceca- tum cor; et disci divinae gratiae tribuere donum fi- dei, non visioni miraculorum.

VERS. 53. — ET CUM TRANSFRENTASSENT, VENERUNT IN TERRAM GENEZARETH. Hinc apparet terram Genezareth communem esse Bethsaide et Capharnaum; qui apud Joannem venerunt, non versus Bethsaide praeparaverat Jesus ut ieret.

VERS. 54. — ET APPLICERUNT; deest, in portum. COGOVERUNT EUM, pro, agnoverunt eum. Significatur enim quod incole recognoverunt eum, ut potē prius eius notum.

VERS. 55. — ET PERCURRENT UNIVERSAM; deest, circumiacentem, regionem illam. Non sufficit incolis agnoscentibus Jesum propria consolatio: sed per uni- versam regionem discurrente annuntiando quod Jesus qui facit miracula adest. COOPERUNT IN GRATIAS EOS QUI SE MALE HABEBANT CIRCUMFERE. Non solum annun- tiant, sed inchoato circumferre aegrotos in grabatis, ad provocandum alios tum ad continuum coptas lationes, tum ad inchoatum aliorum lationes aegrotum. Ubi AUDIEBANT EUM ESSE. Non manebat Jesus in uno loco, sed per regionem discurrebat. Et propterea cir- cumferantur in grabatis aegroti ut ante cūm loca- rentur.

VERS. 56. — DEPRECABANTUR EUM UT VEL FIMBRIAM VESTIMENTI EIS TANGERENT. Opus erat præce quoniam decumbentes in lectulis, non valebant attingere ad Jesum, nisi substituisset aut appropinquasset ad eos, vel ērō. Et QUOTQUOT TANGERANT EUM, SALVI FIEBANT. Quamvis tangerent non carnem, sed vesti- mentum Jesu, evangelista tamen describens rationem miraculi, dicit quod tangebat eum; ipse enim erat (non vestis eius) sanitatem domans, mediante tactu sue vestis. Et considera hic quantum multitudinem curatorum evangelista simul significat.

Similiter 2 Corinthiorum 11, Graeca vox sonat, quasi dicas amandare.

VERS. 43. — ET VIDIT EOS LABORANTES. In Matthæo verit̄ *ερατοις*, alias *ιακατοις*. IN REMIGANDO, τὸ τῷ Ιακώβῳ, quod significat agere ac regere vel navem, vel equum, vel currum, vel simile quippiam. Nam remigare Gracis *επένθετο* dicunt; *Ωδὴ* generale verbum est.

VERS. 51. — ET PLUΣ MAGIS, *νολέι* ex abundanti, sive, *νολέι* supra modum. Rursus hic est *επένθετο*, quod vehementer significat admirationem, ut homo præ admiratione non sit apud se; et tamen in Gracis co- didicis additur *και* *ιακατοις*, et admiratur; velut interpretur evangelista quod dixisset *επένθετο*, quod tamen hand scio an casu sit adjectum.

VERS. 54. — ET COGOVERUNT EUM. Addunt Graci, *καὶ τοι*; quāquam id in plerisque codicibus non invenitur.

VERS. 55. — UBI AUDIEBANT ESSE. Simil atque au- disserunt quod illic esset, ut intelligas eos qui agnoverant Jesum renunianti ceteris illum adesse.

VERS. 56. — IN PLATEIS, in foris; quāquam et statevia fusor ac laxior, forum esse potest.

CAPUT VII.

1. Et conveniunt ad eum Pharisei, et quidam de scribis venientes ab Jerosolymis.

2. Et cūm vidissent quosdam ex discipulis ejus communibus manibus, id est, non lotis, manducare panes, vituperaverunt.

3. Pharisei enim, et omnes Judæi, nisi crebrò la- verint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum.

4. Et a foro, nisi baptizentur, non comedunt; et alia multa sunt, quae tradita sunt, illis servare baptisata calicum et urceorum, et ceraemoniarum et lecto- rum.

5. Et interrogabant eum Pharisei et scribe: Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

6. At ille respondens, dixit eis: Benè prophetauit Isaías de vobis hypocritis, sicut scriptum est: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est a me.

7. In vanum autem me celunt docentes doctrinas et præcepta hominum.

8. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis tra- ditionem hominum, baptisatum urceorum et calicum, et alia similia his facita multa.

9. Et dicebat illis: Benè irritus facitis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis.

10. Moyses enim dixit: Honora patrem tuum et matrem tuam. Et: Qui maledividerit patri vel matri, morte moriatur.

11. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri aut matri, Corban (quod est, donum), quodcumque ex me tibi profuerit.

12. Et ultra non dimittitis eum quidquam facere patri suo aut matri:

13. Rescedentes verbum Dei per traditionem ve- stram, quam tradidistis: et similia hujusmodi multa facitis.

14. Et advoçans iterum turbam, dicebat illis: Au- ditte me, omnes, et intelligite.

15. Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinequare: sed quae de homine proce- dunt, illa sunt quae communicant hominem.

16. Si quis habet aures audiendi, audit.

17. Et cūm introiesset in domum à turbā, interrogabant eum discipuli ejus parabolam.

18. Et ait illis: Sic et vos imprudentes estis! Non intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum communicare:

19. Quia non intrat in cor ejus, sed in ventrum va- dit, et in successum exit, purgans omnes escas?

20. Dicebat autem, quoniam quae de homine exēunt, illa communicant hominem.

21. Ab intus enim de corde hominum male cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homici- dia,

22. Furia, avaritia, nequitia, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia.

23. Omnia haec mala ab intus procedunt, et com- municant hominem.

CHAPITRE VII.

1. Et des Pharisiens et quelques-uns des scribes, qui étaient venus de Jérusalem, assemblèrent auprès de Jésus.

2. Et ayant vu quelques-uns de ses disciples prendre leur repas avec des mains impures, c'est-à-dire, sans les avoir lavées, ils les en blâmèrent;

3. Car les Pharisiens et tous les Juifs ne mangent point qu'ils ne lavent souvent leurs mains, gardant en cela la tradition des anciens.

4. Et lorsqu'ils reviennent de la place publique, ils ne mangent point sans être baptisés. Et ils ont encore beaucoup d'autres coutumes qu'ils ont reçues et qu'ils observent, comme de baptiser les coupes, les pots, les vaisseaux d'airain et les lits.

5. C'est pourquoi les Pharisiens et les scribes lui demandèrent: D'où vient que vos disciples ne suivent pas la tradition des anciens, mais qu'ils prennent leur repas avec des mains impures?

6. Il leur répondit: Isaïa a bien prophétisé de vous, hypocrites, selon ce qui est écrit: Ce peuple m'honore des lèvres, mais leur cœur est bien éloigné de moi.

7. Et c'est en vain qu'ils m'honorent, puisqu'ils enseignent des maximes et des ordonnances humaines.

8. Car, laissant à le commandement de Dieu, vous observez avec soin la tradition des hommes, le baptême des pots et des coupes, et vous faites beau- coup d'autres choses semblables.

9. Et il leur disait: N'êtes-vous donc pas des gens bien religieux, d'ancanir le commandement de Dieu, pour garder votre tradition?

10. Car Moïse a dit: Honore votre père et votre mère; et: Qui celui qui dira des paroles outrageuses à son père ou à sa mère, soit puni de la mort.

11. Vous, au contraire, vous dites: Si un homme dit à son père ou à sa mère, soit Corban (c'est-à-dire offrande) tout profit qui vous viendra de moi,

12. En ce cas, vous ne lui permettrez plus de rien faire pour assister son père ou sa mère.

13. Et ainsi vous rendez inutile le commandement de Dieu par votre tradition, que vous-mêmes avez établie. Et vous faites encore beaucoup d'autres choses semblables.

14. Alors ayant appelé de nouveau le peuple, il leur dit: Ecoutez-moi tous, et comprenez bien ceci.

15. Rien de ce qui est hors de l'homme et qui entre dans l'homme ne peut le souiller, mais ce qui sort de l'homme est ce qui le souille.

16. Si quelqu'un a des oreilles pour entendre, qu'il entende.

17. Après qu'il eut quitté le peuple, et qu'il fut entré dans la maison, ses disciples lui demandèrent le sens de cette parabole.

18. Il leur dit: Quoi! vous avez encore vous-mêmes si peu d'intelligence? Ne comprenez-vous pas que tout ce qui du dehors entre dans l'homme ne peut le souiller?

19. Parce que cela n'entre pas dans son cœur, mais dans ses entrailles; d'où ce qui est impur dans tous les aliments est jeté dans le lieu secret?

20. Mais ce qui souille l'homme, leur disait-il, c'est ce qui sort de l'homme même.

21. Car c'est du dedans et du cœur des hommes que sortent les mauvaises pensées, les adultères, les fornications, les homicide,

22. Les larcins, l'avarice, les méchancetés, la fourberie, les impudicités, l'œil malin, le blasphème, l'orgueil, la folie.

23. Tous ces maux viennent du dedans, et souillent l'homme.